

порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання).
Склад цивільного правопорушення на загальнотеоретичній основі через об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт та суб'єктивну сторону.

1. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України : в 4 т. / А. Г. Ярема, В. Я. Карабань, В. В. Кривенко, В. Г. Ротань; Академія суддів України. К. : А.С.К., 2004. Том 1. 2004. 927с.
2. Основи правознавства: Навчальний посібник /В. П. Пастухов, В. Ф. Пеньківський, Л. М. Подкоритова; За ред. В. П. Пастухова ; М-во освіти і науки України, Акад. адвокатури України. К. : Алерта, 2005. 377 с.
3. Силенко Л. М. Цивільне право України: навчальний посібник. К. : Алерта, 2004 Ч. 1. 2004. 327, с.
4. Панченко М. І.Цивільне право України: Навчальний посібник. К. : Знання , 2005. 583, с.
5. Харитонов Є. О. Цивільне право України: Підручник / Є. О. Харитонов, О. В. Старцев. 2-ге вид. перероб. і доп. К. : Істина, 2007. 815 с.
6. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: Підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін. К. : КНТ, 2006. 496, с.
7. Цивільне право України. Загальна частина: Підручник / Віктор Співак; Ред. І. А. Бірюков, Ю. О. Заїка. К. : КНТ, 2006. 477 с.
8. Цивільне право України: Навчальний посібник Ю. В. Білоусов, С. В. Лозінська, С. Д. Русу та ін.; За ред. Р. О. Стефанчука ; М-во освіти і науки України. К. : Прецедент, 2005. 448 с.
9. Цивільне право України: підручник: У 2 т. / За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького; М-во освіти і науки України. К. : Юрінком Інтер, 2007. Т. 1. 2007. 477, с.
10. Цивільне право України: підручник: У 2 т. / За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького; М-во освіти і науки України. К. : Юрінком Інтер, 2007 .Т. 2. 2007. 549, с.
11. Цивільне право України: підручник: У 2 кн. /За ред.: О.В.Дзери, Н.С.Кузнєцової; М-во освіти і науки України, КНУ ім. Тараса Шевченка. 2-е вид. доп. і перероб. К. : Юрінком Інтер, 2004. Кн.1. 2004. 735 с.
12. Цивільний кодекс України: Офіційний текст/ Ред. В. М. Вдовиченко. К. : Кондор, 2004. 395, с.

Карпенко Р. В.,

доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін ДДУВС, к.ю.н., доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕВИКОНАННЯ СУБ'ЄКТИВНОГО ЦИВІЛЬНОГО ОBOB'ЯЗКУ

Домовленість сторін і законодавчо закріплений порядок реалізації цивільних прав та виконання цивільних обов'язків є лише формою досягнення результату, що був передбачений сторонами в цивільно-правових

відносинах, які виникли між ними [7]. Тому завжди постає питання стимулу щодо вибору особою, на яку покладений цивільний обов'язок, необхідного типу поведінки для досягнення кінцевого та бажаного результату.

У цивільному законодавстві, а саме в ч. 3 ст. 14 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), зазначається, що виконання суб'єктивних цивільних обов'язків забезпечується засобами заохочення та відповідальності, які встановлені договором або актом цивільного законодавства [2]. Цивільно-правова відповідальність – це покладення на заснованих на законі негативних правових наслідків, які позначаються в позбавленні його конкретних прав чи в заміні невиконаного обов'язку новим, чи у приєднанні до невиконаного обов'язку нового додаткового [3, с. 302]. Справді, з огляду на визначення поняття, заходи цивільно-правової відповідальності можуть бути застосовані в разі порушення цивільних прав та інтересів, зокрема коли таке порушення відбувається внаслідок невиконання цивільно-правових обов'язків у цивільному правовідношенні. За загальним правилом, умовами виникнення цивільно-правової відповідальності є протиправна поведінка, шкода, вина особи, яка завдала шкоди, та наявність причинного зв'язку між протиправною поведінкою та завданою шкодою [4, с. 728]. Дане положення стосується цивільно-правової відповідальності загалом, якщо дивитись на вжиття заходів цивільно-правової відповідальності крізь призму невиконання чи неналежного виконання суб'єктивного цивільного обов'язку, то маємо звернути увагу на окремі особливості. Отже, невиконання чи неналежне виконання суб'єктивного цивільного обов'язку в цивільному правовідношенні завжди є причиною завдання шкоди, що може виражатись у неотриманні або в несвоєчасному отриманні товарів, послуг чи інших благ, неможливості задовольнити ті права та законні інтереси, які й стали причиною виникнення цивільного правовідношення.

Варто зазначити, що для цивільного права України існування таких обов'язків та відповідальності за їх невиконання чи неналежне виконання є досить дискусійним. Що стосується переддоговірної відповідальності, яка спирається на теорію під назвою “*culpa in contrahendo*”, то в науковій літературі зазначається, що вітчизняне законодавство не містить прямої вказівки на обов'язок вести себе добросовісно в переддоговірних відносинах [5]. Діє сукупність загальних законодавчих заборон, які зобов'язують сторони в цивільному правовідношенні діяти добросовісно та чесно. Зокрема, згідно зі ст. 68 Конституції України, кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей [1]. Обов'язок добросовісності також зазначений у Європейських принципах договірного права, відповідно до яких, «здійснюючи свої права та виконуючи обов'язки, кожна сторона повинна діяти добросовісно та відповідно до чесної ділової репутації, сторони не можуть виключити або обмежити цей обов'язок» [6, с. 25; 7].

Обов'язок вести себе добросовісно в переддоговірних відносинах також ґрунтується на загальному цивільному принципі справедливості, добросовісності та розумності (ст. 3 Цивільного кодексу України).

Отже, Цивільно-правова відповідальність акумулює в собі зазначені негативні наслідки і виконує забезпечувальну та гарантійну роль під загрозою застосування цих наслідків, що дає підстави вважати необхідним нормативне визначення та законодавче закріплення інституту «переддоговірної» та «постдоговірної» відповідальності із чітким визначенням цивільно-правових обов'язків, за невиконання чи неналежне виконання яких вона має наставати.

1. Конституція України : Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України : офіційний вебпортал. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 18.12.2022).

2. Цивільний кодекс України : Закон від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Верховна Рада України : офіційний вебпортал. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page1> (дата звернення: 18.12.2022).

3. Цивільне право України : курс лекцій / за ред. Р.Б. Шишки, В.А. Кройтора. Харків, 2008. Т. I. 680 с.

4. Цивільне право : підручник : у 2-х т. / В.І. Борисова (кер. авт. кол.) та ін. ; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Харків, 2011. Т. 2. 816 с.

5. Павленко Д.Г. Принцип добросовісності в договірних зобов'язаннях : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2009. 20 с.

6. Принципи європейського договірного права. Коментарі та рекомендації. Перекл. з англ. ТОВ «Асоціація експортерів і імпортерів «ЗЕД»». Київ : Асоціація «ЗЕД», 2013. 304 с.

7. Цибань А. А. До питання цивільно-правової відповідальності за невиконання суб'єктивного цивільного обов'язку. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. №9. С. 97-100.